

ASPECTE ALE RESTAURĂRII UNUI VAS DE BĂUT DE TIP OINOPHORA DESCOPERIT ÎN NECROPOLA DE LA NOVIODUNUM

Liliana MARCU*

*restaurator expert ceramică, Laboratorul de Restaurare-Conservare Patrimoniu Cultural Mobil și Imobil, ICEM Tulcea

Abstract: *The cremation tomb in which the zoomorphic vessel was found is in accordance with the general situation of the discoveries from the Noviodunum Necropolis, at the end of the first century AD and the beginning of the next one. "Its presence in the fortress' necropolis shouldn't surprise us, because such discoveries come to show, once again, the commercial and economic importance of the fortress of Noviodunum within the province. The Noviodunum Square was a consumer of luxury goods from all the provinces of the Empire. Regarding the chronological classification of the vessel, we believe that it could possible date at the second half of the second century AD. The purpose of this paper is to present the specific restoration aspects of the zoomorphic (ram form) drink vessel, an oinophora type of vessel, which was discovered in 2013, by a local, in the Noviodunum Necropolis, near a previously researched tomb". The vessel has been almost entirely recovered.*

Keywords: *restoration, consolidation, oinophora type vessel, ceramics, Noviodunum, Tulcea.*

Cuvinte-cheie: *restaurare, consolidare, vas de tip oinophora, ceramică, Noviodunum, Tulcea.*

Mormântul de incinerare în care a fost găsit ulciorul zoomorf nu face notă discordantă de la situația generală, existentă în descoperirile din necropola de la Noviodunum, din perioada sfârșitului de secol I p. Chr și din veacul următor. „Prezența acestuia în necropola cetății nu trebuie să ne surprindă, deoarece astfel de descoperiri vin să arate, o dată în plus, importanța comercială și economică a cetății Noviodunum, în cadrul provinciei. Piața de la Noviodunum reprezenta un consumator de bunuri de lux, provenite din toate provinciile Imperiului. În privința încadrării cronologice a vasului suntem de părere că ulciorul s-ar putea data, eventual, în a doua jumătate a secolului al II-lea p. Chr.” Scopul acestui articol este acela de a prezenta aspectele specifice procesului de

Fig. 1. Pl. 1: A - Mormânt de incinerare cercetat în 2011; B - Localizarea locului descoperirii vasului zoomorf.

restaurare a unui vas de băut zoomorf (sub formă de berbec) de tip oinophora, ce a fost descoperit în anul 2013, de către un localnic, în necropola de la Noviodunum, în vecinătatea unui mormânt cercetat anterior. Vasul a fost recuperat aproape în integralitate.

Necropola tumulară a cetății Noviodunum a fost cercetată de către regretatul cercetător, Gavrilă Simion, între anii 1958 și 1992, cercetarea referindu-se la perioada cuprinsă între sfârșitul secolului I și sfârșitul secolului II p. Chr., și scoate în evidență riturile și ritualurile funerare practicate în epoca romană timpurie.

O altă necropolă de incinerare și înhumare a fost descoperită în punctul Livadă, situat în apropierea cetății Noviodunum.

În apropierea unui mormânt A, cercetat în anul 2011, la circa 250 m E de acesta în punctul B, la rădăcina unui cireș, a fost descoperit întâmplător, în anul 2013 (de către un localnic), vasul zoomorf, de forma unui berbec, ce făcea parte, probabil, din inventarul unui mormânt de incinerare, ce nu a putut fi cercetat. Vasul a fost recuperat aproape în integralitate.

Mormântul de incinerare în care a fost găsit ucliorul zoomorf nu face notă discordantă de la situația generală existentă în descoperirile din necropola de la Noviodunum din perioada sfârșitului de secol I p. Chr și din veacul următor. Vasul a fost recuperat aproape în integralitate.

Fig. 2. Aspecte din momentul achiziției vasului.

După o analiză morfologică putem observa forma vasului, ce reprezintă un berbec stând cu picioarele sub el, pe un postament (soclu) dreptunghiular, fiind realizat prin imprimarea în tipar a două jumătăți, ce au fost lipite ulterior, pe părțile laterale, conform tradiției vaselor zoomorfe și poate fi interpretat în două moduri distincte: era folosit la păstrarea și turnarea lichidelor (ulei sau vin) sau utilizat ca obiect de cult (la procesiuni ale cultelor din lumea elenistică și romană, la diferite sărbători dar și pentru depunerea acestora ca ofrande în morminte). Acest tip de vas zoomorf, descoperit la Noviodunum, poate fi încadrat în tipul II, după tipologia lui Simonenko, ce se încadrează în segmentul cronologic aferent secolelor II-III p. Chr.

Vasul modelat prin tehnica tiparului este confecționat dintr-o pastă fină și semifină, de culoare cărămiziu-deschis, având un firnis de culoare maro-gălbui la exterior, exfoliat pe alocuri, gălbui la interior, arderea fiind oxidantă, suprafața exterioară fiind acoperită cu o peliculă protectoare (angobă), de culoare roșiatică.

În urma analizării la microscop dar și cu ochiul liber, am stabilit următorul diagnostic: obiect în stare fragmentară (13 fragmente de diferite dimensiuni și grosimi, ce reprezintă 95% din suprafața vasului), prezintă zone de ceramică fină compactă și zone cu ceramică semifină poroasă, exfoliată din cauza factorilor de mediu, cu fisuri, depuneri de resturi vegetale, pământ dar și de calcar (datorită mediului de zacere).

Fig. 3. Aspecte ale stării de conservare.

Fig. 4. Aspecte din timpul uscării.

Odată ce obiectul a fost investigat, fragmentele ceramice au fost supuse unui tratament fizico-mecanic pentru îndepărtarea depunerilor de resturi vegetale și pământ, prin imersarea într-o baie cu apă caldă și detergent neionic, de tip C2000, 1%.

La îndepărtarea depunerilor s-au folosit pensoare cu fir moale, acționând sub jet de apă curentă. După îndepărtarea totală a depunerilor am trecut la clătirea sub jet de apă, sub flux continuu, apoi, fragmentele ceramice au fost introduse într-o baie cu apă distilată.

Rolul imersării în această baie a fost acela de a proteja structura internă a fragmentelor ceramice (de a realiza o barieră în calea acidului citric), urmând apoi tratamentul chimic, prin imersarea acestor fragmente într-o baie cu soluție de acid citric (15%), facilitând acțiunea acestuia doar la suprafață, sub atență supraveghere.

După încheierea tratamentului chimic am trecut la următoarea etapă, aceea de neutralizare, ce presupune clătirea fragmentelor ceramice în mai multe băi, a câte 1-2 ore, sub jet de apă curentă, ultima baie de clătire realizându-se cu apă distilată, verificarea neutralității efectuându-se cu hârtie pH.

Următoarea etapă este aceea a uscării, pe hârtie de filtru, la temperatura ambientală, în imediata vecinătate a pachetului din care face parte.

După finalizarea procesului de uscare, am trecut la reconstituirea virtuală a fragmentelor ceramice, concomitent cu asamblarea acestora (progresiv, de la bază către gură) cu adeziv de tip Aracet -E50, fără plastifiant.

Fig. 5 și 6. Aspecte din timpul restaurării.

Următoarea etapă în procesul de restaurare este aceea de completare a părților lipsă și chituirea canturilor cu ipsos de modelaj, pe un negativ de plastilină, proces ce se realizează la exteriorul vasului.

Finisarea a fost realizată cu ajutorul bisturiului și a hârtiei abrazive, de diferite granulații, până am obținut suprafața dorită. Praful de ipsos pătruns în porii vasului a fost îndepărtat prin pensularea suprafeței vasului, cu perii cu fir moale, apoi, la ultima intervenție, cu o perie cu fir mai aspru, înmuiată în apă distilată caldă. La final, suprafața vasului a fost ștersă cu o gumă de șters.

Fig. 7 și 8. Aspecte din timpul restaurării.

Fig. 9 și 10. Aspecte după restaurare.

Fig. 11 și 12. Aspecte după restaurare.

În urma finalizării procesului de restaurare am obținut un vas ceramic zoomorf întreg, având următoarele dimensiuni: H = 20,4 cm; L = 20,5 cm; l = 9,1 cm; Soclu: L = 14,3 cm; l = 7,6 cm; Gura: diametru exterior = 3,3 cm; diametru interior = 1,6 cm.; grosime toartă = 3,70 cm.

De asemenea, putem realiza o descriere a acestuia. Buza este tăiată drept, gâtul este subțire, elegant, mic. Toarta este lamelară, cu trei șanțuri dispuse longitudinal pe aceasta (cele de pe margini sunt mai pronunțate), se prinde de baza gâtului și de spatele berbecului. Partea inferioară este rectangulară, în formă de soclu. Partea superioară a piesei reprezintă un berbec în poziție șezând, pe soclu. Capul este redat elegant, ochiul stâng, singurul păstrat, este mare, alungit, cu sprânceana armonios reliefată. Gura animalului este mare, iar nările acestuia sunt marcate prin două liniițe situate deasupra. Coarnele sunt gravate în formă de spirală, fixând urechile în centrul acestora. Lâna a fost sugerată prin motive spiralate, în relief, obținute prin imprimarea în tipar. Picioarele sunt dispuse pe părțile laterale ale animalului aflat în poziție șezând. Coadă este sugerată printr-o nervură, în relief, obținută din îmbinarea celor două părți ale vasului.

Bibliografie

1. Bârcă, Vitalie, Symonenko, Oleksandr, *Călăreții stepelor. Sarmatii în spațiul nord-pontic*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009, p. 227-229.
2. Honcu, Ștefan, Stănică, Aurel, Daniel, *An Oinophora Type Vessel Discovered at the Noviodunum Necropolis*, în *Studia Antiqua et Archaeologica* nr. 26(2), p. 287-294.